

De Heraut

door de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE. Bureau: N.Z. Voorburgwal 58-60, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Dinsdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 2 Maart 1919. N°. 2145.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f1.50 bij vooruitbetaling; voor het Buitenland en Ned.-Indië per jaar f7.20 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.15. Advertentie: van 1 tot 8 regels f1.30, met inbegrip van bewijsnummer, voor elke regel meer f—.20. Aanvragen en vermelding van lieftelijken f—.12 per regel.

Van de Kerk.

IX.

Een legelijk die uit God geboren is, die doet de zonde niet, want zijn zand blijft in hem; en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren. 1 Joh. III:9.

Het uiterst ingewikkelde vraagstuk waar- aan we thans toekomen, raakt de verhouding waarin de wedergeborenen staan tot de nadering van hun zonde. Met de Heilige Schrift voor ons is dit vraagstuk daarom zoo ingewikkeld, omdat het de één maal schijnt alsof bij de wedergeborenen van geen zonde meer sprake kan zijn, terwijl de andere maal de nadering der zonde in hen die God ten eeuwigen leven riep, zoo pijnlijk zich aandient. Vooral het levensbeeld dat de Schrift ons van David biedt, is zoo geheel in strijd met wat we op zichzelf zouden verwachten hebben. Te ontkennen valt toch niet, dat David in den geheelen samenhang der Openbaring een geheel eerste plaats inneemt, zoo zelfs, dat de Christus als Zoon Davids wordt ingevoerd. Bij zoo geheel eenige positie als hiernaar aan David in de heilige historie gegeven wordt, zouden wij, op ons standpunt, ons schier als vanzelf hebben ingebeeld, dat David een toonbeeld van heiligen wandel zou geweest zijn. Reeds in een Bedenken des Woords of in een Ouderling verwachten we, dat zijn gedrag en wandel geheel de Gemeente ten voorbeeld zal strekken, en kon ook maar vermoed worden, dat zulk een kerkelijk ambtsdrager eenigermate verviel in wat Davids zonde werd, dan kon er geen sprake van zijn, dat hij in zijn ambt bestendig werd. Hij zou moeten afsteden, onder den ban vallen, en al kwam hij tot bitter berouw, toch nimmermeer in het kerkelijk ambt verkozen worden. En vergelijken we hiernaar nu Davids positie, dan mag tweeërlei, zonder vrees voor tegenspraak, worden vastgesteld, en wel ten eerste dat Davids val met al wat heden ten dage bij een Dienaar des Woords of Ouderling denkbaar is, zelfs niet kan vergeleken worden. Davids val ging in eergerlijken alles te boven, wat thans bij een gewoon burger ook maar zou kunnen gedacht worden. Nu is er natuurlijk geen schijf of schaduw van in de Schrift te ontdekken, alsof deze schier alle ergernis te boven gaande zonde van David ook maar eenigermate in de H. Schrift zou vergoelikt zijn. Het tegen- deel is waar. Davids alle ergernis te boven gaande zonde is zoo klaar als 't slechts kon publiek in het licht gesteld, er is geen sprake van, dat ze stil zou zijn ge- houden, en evenzo blijkt overduidelijk, dat Davids gruwelijke zonde zoo scherp en sterk als 't slechts kon, publiekelijk gestraft en vergolden is. Daarover loopt alzo het geschied hier niet. Waar 't vooral in kerke- lijke kringen thans nog steeds als eisch geldt, dat men begane zonde, zooveel 't eenigzins kan, over en weer bedekt en verbergt, en er vooral tegen waakt, dat er geen publiek schandaal uit worde, dat heel de Kerk in onere zou brengen, is bij Davids val veel meer al wat er samen- hangt zoo publiek mogelijk ten toon gesteld, en behandeld als een jammerlijk probleem, waarin heel 't hof niet alleen, maar ook heel het volk moest gekend worden.

Dat nu David, toen zijn berouw oprecht en waarachtig bleek, schuldvergeving ont- ving, kan niet bevreemden. Heel de Schrift kondigt de genade Gods aan, dat hoe diep een kind Gods ook viel, bij waarachtig berouw, vergiffenis zijn deel wordt, en zijn roeping ten eeuwigen leven, in weerwil van zijn diepen val, toch onwederstandelijk door- gaat. Had dan ook David, na zijn diepen val, zich in stilheid teruggetrokken, en had men voortu bijna niets meer van hem ge- merkt, zoo zou het met den zoon van Isai gebeurde nauwelijks de bijzondere aandacht, na zooveel eeuwen, nog prik- kelen. Doch zoo ging het niet. Eer intege- deel is diezelfde David, die zoo schier voorbeeldeloos diep viel, met Abraham de hoofdpersoon van geheel het Oude Testament geworden, en zulks zelfs in dien zin, dat zijn straks opklimmen tot zoo geheel eenige positie in de heilsopen- baring, rechtstreeks met zijn stuitende zonde in verband werd gezet. Ge kunt toch niet zeggen, dat Davids diepe zonde straks ver- geven en vergeten bleek te zijn, en dat hij hij daarna eerst zoo geheel eenige plaats in de heilsopenbaring ontving, maar veel- eer blijkt uit alles, hoe zijn hooge positie in de heilsopenbaring der wereld recht- streeks met zijn diepen val in verband

stond, zoo zelfs dat de natuurlijke ge- volgen van zijn val er in voortleefden. Bathseba was de vrouw van Urija voor wier verleidings David bezweek, en is toch Koningin en moeder van Salomo gewor- den, zoodat daarna geheel het Davidisch geslacht uit David niet alleen, maar ook uit haar is voortgekomen. In Matth. I:6 staat dan ook duidelijk aangegeven, dat in het geslachtsregister van den Christus zij den overgang vormde, die van David over Sa- lomo den voortgang van het Davidisch ge- slacht ontsloot. Het staat er zelfs niet bedekt of ommanteld, maar zoo openlijk als 't slechts denkbaar is, en zelfs werd er zonder sparen bij gevoegd, dat deze Bath- seba de vrouw van Urija was geweest. Isai, zoo staat er toch, gewon David, den Koning, en David, de Koning, gewon Salomo bij de- gene, die Urija's vrouw was geweest. Geen verblooming baat hier alzo, en we staan voor 't feit, dat David aan Urija een onvergiffelijke zonde beging, met het doel om in Bathseba zich zijn vrouw toe te eigenen, en dat hij uit deze vrouw zijn Salomo gewon, die het geslacht voortzette, waaruit de Chris- tus geboren is.

Nu moet men, gelijk we in een vorig artikel reeds opmerkten, hier niet over- drijven. De positie van een Koning bracht in die dagen met zich, dat hij aan geen monogamie gebonden was. Zie 't maar aan Salomo met zijn breede schare van vrouwen, en zelfs reeds bij Jacob sprong het in 't oog, dat hij twee vrouwen en bovendien nog twee bijwijven had. Zoo diep was reeds na den Zondvloed het zede- lijke leven weer gezonken, dat de veelwij- verij spoedig weer insloep, en zoo alge- meene regel werd, dat zelfs Jacob er zich niet van onthield. In zoover nu ook David ten deze met zijn tijdgenooten, en vooral met de vorstelijke personen onder hen, meeging, mag men deze zonde niet afmeten naar den maatstaf, dien wij in onze dagen hierbij zouden aanleggen. Maar ook zoo blijft dan toch vast staan het gruwelijke po- gen, om Urija in den veldslag opzettelijk sulke een positie te geven, dat zijn dood zeker was, en zulks met het doel, om Bath- seba zich tot vrouw te kunnen nemen. Ware hier nu voortgeen betekenissen aan ge- hecht, zoo zou zulk een o.i. schandelijk ge- drag zich allicht nog uit de toenmalige ge- woonten, althans ten deele, verklaren laten, mits er dan ook verder geen hooger be- tekenis aan ware toegekend. Maar 't ons altoos, bij het lezen der Schrift, weer aangrijpende ligt in wat daarna kwam, hierin namelijk, dat de zoon uit deze Bathseba geboren, de stamvader wierd van heel het vorstelijk geslacht, waaruit ten leste de Christus te Bethlehem geboren werd. Bethlehem zelf was de stad Davids, en alzo wijst de geboorte van Jezus te Bethlehem, zelfs rechtstreeks en in 't bij- zonder, op het gebeurde met Bathseba terug. Voor ons is en blijft dit een mysterie, dat eeniglijk in Psalm LI zijn toelichting ontvangt, ook al blijft onze ziel ook bij het aanvaarden van die toelichting nog altoos huiveren.

Die toelichting in Psalm LI toch bestaat hierin, dat er op afdoende en beslissende wijze uit blijkt, hoe David tot innig en oprecht berouw over den gruwel dien hij beging, gekomen was, en niet rusten kon, eer hij tot diep in zijn ziel de overtuiging mocht winnen, dat Gods genade hem metterdaad, en zulks ten volle, vergeven had en hem zijn doodelijke schuld had kwijtgescholden. Er is bijna geen tweede voorbeeld denk- baar van zulk een diepgaanden val, maar ook de schuldbelijdenis en de smeking omver- giftenis, gelijk we die in Psalm LVoor ons vinden, draagt zulk een innig, zulk een oprecht, en zulk een aangrijpend karakter, dat ze na bijna dertig eeuwen nog steeds in Gods Kerk pleegt gezongen te worden en nog altoos zulk een ondoorgedrongene macht op de consciëntie uitoefent. Al wat in deze gebeurtenis zich voor ons ontplooi- t, tenslotte dan ook niet anders te verstaan dan als de verstaagde openbaring die ons van Gods wege geschonken is ten bewijze, dat geen zonde ooit zoo diep en zoo geweldig de ziel kan aangrijpen, of de genade van onzen God kan toch ook over die bangste en meest ont- zettende zonde zegevelen. Hetgeen hier op zoo geheel eenige wijze ons betuigd wordt is, dat de genade Gods metterdaad ont- puttelijk is, en door geen daad van den uit- verkorenen ooit kan worden te niet gedaan, hoe ver hij ook afzwierd en hoe diep hij zich ook verzondigde. Vooral op het verband tusschen Bathseba en den Christus moet hier nadruk worden gelegd. In den Chris- tus komt de genade Gods tot ons, en zulks zonder grens. Het mag niet ondersteld, dat de genade, die in den Christus belij-

chaamd voor ons treedt, slechts tot op ze- kere hoogte redding zou kunnen aanbre- gen, en dat, ging de zonde nog boven die grens uit, de genade machteloos zou zijn ge- worden. De genade die in den Middelaar tot ons komt, gaat tot het uiterste door, en ten- slotte kunt ge geen zo'n lig geval uitdenken, waarvan ge zoudt moeten erkennen, dat 't te hang en te zwaar was, om door de genade van het Kruis van Christus overwonnen te worden. De genade van het Kruis wijkt voor niets, doch triomfeert ten slotte over alles. Natuurlijk dan alleen, indien de wedergeboorte intrad, en in de verstorven ziel het nieuwe levensbeginsel werd inge- plant. Is het hiertoe toch eenmaal ge- komen, dan is dit nieuwe levensbeginsel voor eenwig volstrekt onuitroeibaar. Geen macht van Satan of van onze vergiftige omgeving, of van ons eigen booze hart, zal ooit in staat zijn de levensadem, die door de wedergeboorte ons is ingeplant, opnieuw te laten sterven. Beide tonen die in Davids zonde en bevestiging te be- lusteren zijn, klinken dan ook even aan- grijpend. Ge kunt u nauwelijks voorstellen, hoe een wedergeborene ooit dieper zou kunnen vallen dan David viel, maar ook het boetedien van Psalm LI spreekt u met een zoo ontzettende ernst toe, dat ge u niet kunt voorstellen, hoe iemand die in zulk een toon zijn zonde belijdt, niet reeds, eer hij beleed, vergiffenis van zijn God zou ontvangen hebben. Psalm LI heeft niets gemeen met het belijden van zijn zonde dat zoo opkomt en zoo weer verbleekt, om straks weer in dezelfde zonde te doen terugvallen. Ge voelt 't aan heel dezen psalm, Davids schuldbelijdenis was een waarachtig breken met zijn kwaad, waar- toe Gods genade hem te brengen wist.

Julst echter zoo men aldus de bange gebeurtenis van David met Bathseba ver- staat, schijnt 't of we in onverzoonlijken strijd geraken met de zoo stellige uitspraak van den apostel Johannes in 1 Joh. III:9, als 't daar heet: »Een legelijk die uit God geboren is, die doet de zonde niet, want Gods zaad blijft in hem, en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren». Een apostolische uitspraak die niet op zich zelf staat, en dan ook niet door ophelde- ring van uw misvatting zou kunnen ont- daan worden van haar betekenissen. Immers in 1 Joh. V:18 vindt ge, zij 't in eenig- zins andere bewoording, geheel dezelfde uitspraak. Daar toch lezen we: »Wij weten, dat een legelijk, die uit God geboren is, niet zondigt; maar die uit God geboren is, bewaart zich zelf, en de booze wat hem niet'. Zelfs kan niet beweerd, wat men zoo vaak ons toevoegt, dat dit een eigenaardige opvatting van den apostel Johannes was, en dat ze daarom in gewij- zigden zin moet worden verstaan. Ook dit kan niet worden toegegeven, daar we immers bij den apostel Paulus, welberien, een geheel gelijke opvatting vinden. Zie 't in Rom. VIII:31 v.v., waar de apostel vraagt: »Wat zullen we dan tot deze din- gen zeggen? Zoo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn? Die ons zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft hem voor ons allen overgegeven, hoe zal hij ons dan niet met hem alle dingen schenken. Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitver- korenen Gods? God is 't die rechtvaardig maakt. Wie is het die veroordeelt? Christus is het die voor ons gestorven is, en die ook voor ons bidt.' Of wilt ge het nog be- laster, neem dan Paulus' uitspraak in Col. II:10, waar hij zegt: »En gij zijt in hem volmaakt, die het Hoofd is van alle Overheid en macht'. Een stellige uitdruk- king die geen verschrijving kan zijn, want in Col. II:28 laat hij zich evenzo uit, als hij zegt: »Opdat wij een legelijk mensch volmaakt zonden stellen in Christus Jezus». Uitspraken van den apostel die steeds neer- komen op wat hij in Ef. II:10 zoo klaar en beslist betuigt had, toen hij schreef: »Wij zijn zijn maaksel, geschapen in Chris- tus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij daarin wandelen zouden». Kort uitgedrukt geheel dezelfde gedachte, die we in Rom. VIII:29 brede- der uiteenzet vinden, als de apostel schrijft: »Die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd den beeldje zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat hij de eerstgeborene zij onder vele broederen. En die Hij te voren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen, en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerech- tvaardigd, en die Hij gerechvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt'. Er staat hier niet, dat deze rechtvaardiging en deze verheerlijking ten slotte uit het geloof zul- len voortvloeien, maar aanstonds wordt beleden, dat God, van Wien 't alles uitgaat,

deze redding en volmaking volbracht heeft. Zoo wordt 't alles uit God afgeleid. Er staat toch niet, dat de ten eeuwigen leven geroepen mensch, bijaldien hij aan alle eischen Gods beantwoordt, als loon hiervoor de zaligheid erlangen zal, doch geheel anders wordt geheel de toebereiding en de zaliging van de uitverkorenen hier beleden als één saamhangend geheel van werken, die alle eeniglijk van God uitgaan, en door God aan de uitverkorenen voltrokken worden.

Vatten we nu de zoo onderscheidene uitspraken van de Heilige Schrift op dit zoo gewichtig punt saam, dan staan we alzo voor drieërlei voorstelling, indien we althans, gelijk wel behoort, ook de uit- spraken van den apostel Jacobus hier op- nemen. Laten we den apostel Jacobus nu voorgaan, dan is het bij hem, alsof de eerste tafel der wet ter nauwernood met telst, en alsof alles aankomt op het vol- brengen der goede werken, met geloof er bij. In de tweede plaats vinden we dan de Johannesische voorstelling, die van geen zonde in den geloovige meer weet, en den eisch stelt van absoluut geloof en geheel onzondigen wandel. En tusschen die beide uitersten staat dan de apostel Paulus in, die het heilighedsideaal evenzeer op 't hoogste neemt, maar zonder aarzeling uit- komt voor de belijdenis, dat nog telkens onvoldaanheid de uitkomst van zijn ge- loofsleven is.

Nemen we nu eerst den apostel Jacobus, dan vinden we reeds aan het slot van zijn eerste hoofdstuk de immers bevreem- dende verklaring: »De zuivere en onbe- vlekte godsdienst voor God en den Vader is deze: weeten en weduwen bezoeken in hun verdrukking en zichzelf onbesmet bewaren van de wereld». Deze uit- spraak is reeds op zichzelf, naar den indruk, dien wij er van ontvaagen, een schier algeheel terzijdestelling van de eerste tafel der wet, om de beslissing over de zaligheid eeniglijk af te leiden uit de tweede tafel. Bovendien zijn er tal- en tal- looze personen, die geheel buiten staat zijn de zorge voor weduwen en weeten op zich te nemen. Denk slecht aan de machinisten en matrozen die schier levenslang omdolen op den Oceaan. En ook de tweede eisch, dat men zich onbesmet zal bewaren van de wereld, staat hier in zoo algemeen zin uitge- drukt, dat geheel de inhoud van dit slotvers dan toch bedoelt den Christelijken levens- eisch saam te vatten; een levens-eisch, die bijna letterlijk ook door brave ongeloo- vigen als levens-eisch voor den fatsoenlijken mensch wordt gesteld. Zelfs blijft 't hier niet bij, maar stelt de apostel, in het tweede hoofdstuk van zijn brief, het doen van goede werken bijna boven het geloof. Er staat toch in vs. 24: »Ziet gij dan nu, dat een mensch uit de werken gerechvaardigd wordt, en niet alleen uit het geloof? Op zichzelf is het dan ook te verstaan, dat Luther vaak getwijfeld heeft, of deze zend- brief van Jacobus wel echt was. Wat we over Davids diepen val opmerkten, toont dan ook, dat in Jacobus' epistel metterdaad een eenzijdige voorstelling van de Christe- lijke waarheid wordt gegeven, die zich alleen rechtvaardigen laat uit de bijzondere omstandigheden waarop Jacobus in de kerkelijke praktijk stuitte. Dit nu laat zich gereedelijk verklaren, indien ge in 't oog houdt, hoe de levenswandel onder de meeste Heidenen steeds zoo jammerlijk veel te wenschen overliet, dat bij zeer velen ook na hun bekeering en toebereiding de oude verkeerdheden maar al te vaak bleven naverken. Aan het geloof gaven ze zich bijna moedig over. Wat de Heiden- sche priesters hun hadden diets gemaakt, was zoo in elk opzicht voor allen hooger en ernst onbevredigend, dat ze volgaarne zelfs hun hart ontsloten voor de rijkere volheid van hogere gedachten, die de Christelijke predikers hun brachten. Zoo vond het geloof gereeden ingang, zelfs bij hen, die zich door de Mystieke eerediensten, die uit het Oosten Rome blinnetogen, lieten verleiden. Zij meenden dan ook metter- daad wat ze beleeden. Alleen maar, hun oude levenspraktijk beheerschte nog altoos ten deele hun wandel, en dit gebrek in hun wandel verontschuldigen ze dan door een beroep op hun rijk geloof. Hiertegen nu moest, vooral in die eerste periode, krachtig verzet worden aangetekend, en het is dit doel, dat Jacobus door zijn brief poogde te bereiken. Iets waarbij tevens niet uit het oog worde verloren, dat het bezoeken van weduwen en weeten in haar verdrukking, hoezeer nu, na zoo vele eeuwen, uit de Schrift de wereld ingegaan, in de dagen van Jacobus, althans in de Heidenwereld, nog zoo goed als geheel

onbekend was. Aan weduwen en weeten werd nog alle afdoende bescherming onthouden.

Komen we nu in de tweede plaats tot Paulus, dan verstaat ge zijn positie 't best uit wat hij schreef en beleed in het VIIe kapittel van zijn brief aan de Kerk van Rome. De apostel verheelt het in dit kapittel niet, en hierop vooral dient gelet te worden, dat hij in zijn vroegere levens- jaren, toen de hooge eischen van het ge- loof nog geen vat op hem hadden, den zedelijken strijd nog allerminst in die grie- vende mate kende, waarin deze strijd juist na en als gevolg van zijn bekeering in hem werkte. Door het geloof dat hem uit genade ten deel viel, is zijn innerlijke strijd niet bezworen en te niet gegaan, maar veeleer te krachtiger geprikkeld en opgewekt. Hij zegt daarom (zie vs. 9): »Zonder de wet, zoo leefde ik eertijds; maar als het gebod gekomen is, zoo is de zonde in mij weder levend geworden, doch ik ben gestorven, en het gebod, dat ten leven was, hetzelfde is mij ten dood be- vonden». En dan gaat hij in vs. 11 aldus voort: »Want de zonde, oorzak genomen hebbende door het gebod, heeft mij ver- leid en door hetzelfde gedood». Hij gevoelde zich zelf als vleeschelijk en verkocht onder de zonde. En zoo kwam hij tot deze aan- grijpende conclusie: »Hetgeen ik doe, dat ken ik niet, want hetgeen ik wil dat doe ik niet, maar hetgeen ik haat, dat doe ik». Dit nu leidde hem tot deze eindbelijdenis: »Indien ik doe, wat ik niet wil, zoo stem ik er wet toe, dat zij goed is, en dan doe ik datzelfde nu niet meer, maar de zonde die in mij woont, want ik weet, dat in mij, d. i. in mijn vleesch, geen goed woont; want het willen is wel bij mij, maar het kwade, dat ik niet wil, doe ik. Zoo doe dan ik hetzelfde niet meer, maar de zonde die in mij woont». Ten slotte is het dan ook zijn bange zielsuiting: »Ik, ellendig mensch, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods. En dan komt eindelijk de zegroep van het geloof: »Ik dank God door Jezus Christus onzen Heere!« doch met den terugslag der oprechtheid, die hem schrijven doet: »Zoo dan ik zelf dien wel met het gemoed de wet Gods, doch met het vleesch de wet der zonde».

Stellen we nu in de derde plaats, en tegenover het standpunt dat Jacobus in- nam, en tegenover de diepgaande zielswor- steling van Paulus, de geestelijke positie die de apostel Johannes innam, zoo springt het terstond in 't oog, dat Johannes het magtige probleem, waarom het hier gaat, niet van onze menselijke zijde, maar van het standpunt Gods in het oog vat. Zoo doet hij niet in het eerste hoofdstuk van zijn brief; daar beziet hij het magtige probleem nog van menselijke zijde. Zijn uitgangspunt is reeds in dit eerste hoofdstuk de dankbare belijdenis van de heil- ige, die ons door het Kruis van Christus is toegekomen. Hij zegt toch in vs. 7: »Indien wij in het licht wandelen, gelijk Hij in 't licht is, zoo hebben we gemeenschap met elkander en het bloed van Jezus Chris- tus, zijnen Zoon, reinigt ons van alle zonde». Doch onmiddellijk volgt daarop als uitspraak van het practische leven: »Indien wij zeggen, dat wij geen zonde hebben (let wel, er staat wel in vs. 10, maar niet hier: *gehad hebben, doch hebben*), zoo verleiden we ons zelve, en de waarheid is in ons niet». En waar deze apostel nu in het verder van zijn brief er gedurig op terug- komt, dat de wedergeborenen niet meer kunnen zondigen, en III:9 betuigt: »Een legelijk die uit God geboren is, die doet de zonde niet, en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren», daar beziet hij uiteraard het geding, gelijk het zich aan Gods zijde voordoet, niet in de enkele feiten, maar in de saamvatting, waarin de eeuwige uitkomst zich afspiegelt.

Hoe ver nu, bij oppervlakkige beschou- wing, Jacobus, Paulus en Johannes van elkander schijnen af te wijken, van naderbij bezien spreekt toch uit aller getuigenis eenzelfde Evangelie. Bij Jacobus is het ge- loof doorgebroken, maar toefte de volle uit- werking ervan in den levenswandel. Bij den apostel van Tarsen is het de worstel- ling tusschen het eigen bevinden en het eeuwige oordeel Gods, die tot scherpe uiting komt. En bij den apostel Johannes is alle strijd overwonnen en valt op 't conflict de eeuwige harmonie, die voor onzen God, van het oogenblik der wedergeboorte af, ver- wezenlijkt is.

Dr. A. K.